

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen HE 70/2024 vp

Asiakasmaksuihin tehtävien muutosten huomioiminen etukäteen niiden voimaantulosta lukien

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue vastustaa ehdotusta, jonka mukaan asiakasmaksuihin säädettävät muutokset huomioon otettaisiin rahoituksessa niiden voimaantulosta alkaen. Rahoituksen osalta olisi myös huomioitava, että rahoitusta ei tule vähentää enemmän kuin asiakasmaksujen korotukset tosiasiallisesti lisäävät maksukertymää. Maksukertymän kokonaismäärässä tulisi huomioida myös maksukattokertymät ja luottotappioiden määrä.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue näkee asiakasmaksujen korottamisen huomioon ottamisen rahoituksessa etukäteen voimaantulosta lukien alueiden itsehallintoa rajoittavana. Kun rahoitusta vähennetään korotusten arvioidulla määrällä, hyvinvointialueilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin nostaa asiakasmaksut ylärajoihin, vaikka voisi olla perusteltua alueellisesti olla nostamatta. Maksujen korottaminen huomattavasti voi aiheuttaa myös sen, että hoitoon hakeutuminen heikkenee ja hoidon saamisen viivästyksistä tulee lisäkustannuksia hyvinvointialueille. Lisäksi luottotappioiden määrä voi kasvaa nykytasosta.

Muutoksen talousvaikutusta on kaikkineen vaikea arvioida ennakkoon, joten laskennallinen vähennys heti voimaantulosta lukien voi vaikeuttaa hyvinvointialueiden taloustilannetta. Rahoituksen vähentymisen kohdentaminen voi myös kohdella alueita epätasa-arvoisesti kohdentaen vähennystä enemmän korkean palvelutarpeen alueille.

Rahoituksen jälkikäteistarkistuksen muuttaminen rahoitusmallin kannustavuuden lisäämiseksi

Rahoitukseen ehdotettu jälkikäteistarkistuksen omavastuutta koskevien ehdotusten tavoite on valtiontalouden näkökulmasta ymmärrettävä. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue ei edelleenkään kannata jälkikäteistarkistuksen omavastuuosuuden prosentuaalista kasvattamista nopeassa tahdissa vaan suosittelee suunnitelman lykkäämistä, kunnes hyvinvointialueiden tilanne on vakiintunut. Hyvinvointialueiden rahoituksen ennustettavuus ja sitä kautta talouden suunnittelu ovat tässä vaiheessa vielä vakiintumattomia, joten muutokset rahoitukseen saattavat aiheuttaa suuriakin ongelmia taloudessa.

Olennaista hyvinvointialueille osoitettujen tehtävien hoitamisen turvaamisessa on valtion rahoituksen riittävyys ja oikea kohdentaminen. Sote-palveluiden rahoituksen on vastattava palvelutarvetta.

Omavastuu leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta jo vuonna 2026. Kun samalla lainsäädäntö velvoittaa alueet kattamaan vuosien 2023–2025 kertyneet alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä, tämä tarkoittaisi suurempaa kustannusten kasvun hillinnän tai jopa kustannusten vähentymisen tavoitetta vuosille 2025 ja 2026, jotta alijäämät saadaan katettua.

Yleisesti ottaen rahoituksen jälkikäteistarkistus tulee liian takapainoisesti, kun se tehdään vasta kahden vuoden viiveellä.

Omavastuun lisääminen voi olla hyvä kannuste silloin, kun hyvinvointialueen talous saadaan muutettua kestävämmälle pohjalle. Kannustavuuden turvaaminen julkisen talouden kantokyvyn takia on tärkeää.

Jos jälkikätestarkistuksen omavastuuosuus otetaan käyttöön, sen vaikutusta hyvinvointialueiden rahoitukseen ja talouteen yleisemminkin tulee seurata erittäin tarkasti toteumatietojen perusteella, ettei rahoituksen riittävyys vaarannu liikaa.

Yksittäiselle alueelle myönnetyn lisärahoituksen huomiotta jättäminen koko maan tason rahoitusta laskettaessa

Yksittäiselle alueelle myönnetyn lisärahoituksen huomioimatta jättäminen koko maan tason rahoitusta laskettaessa voidaan hyväksyä, koska lisärahoitus tulee käytännöstä huomioiduksi toteutuneiden kustannusten kautta koko maan tasolla.